

این رسالت نیز ماهیت پژوهشی دارد. یعنی به‌طور دائم باید رفتار و عملکرد دانش‌آموزان را رصد و پایش کنند تا بتوانند در شناسایی، شکوفایی و هدایت استعداد دانش‌آموزان مؤثر واقع شوند. در عین حال، بتوانند با شناسایی مسئله‌ها و حل آن‌ها، در تربیت دانش‌آموزانی بانشاط، مسئولیت‌پذیر و کارآفرین اثربخش باشند.

لذا باید مسائل کلاس را به‌طور مرتب رصد و پایش کنند. مسئله‌یابی و مسئله‌شناسی از ارکان پژوهش تلقی می‌شود. این مسائل می‌توانند درباره‌ی نحوه‌ی یادگیری دانش‌آموزان باشند، می‌توانند در زمینه‌ی رفتارهای شخصیتی دانش‌آموزان باشند، می‌توانند در به‌کارگیری نوآوری‌های آموزشی در کلاس باشند و ...

به عبارت دیگر، انتظار می‌رود معلمان همه‌ی ابعاد کلاس درس خود را به‌طور دائم پایش و با تشخیص مسائل، به حل آن‌ها اقدام کنند. لذا پژوهش‌های معلمان اساساً از جنس پژوهش‌های در حین عمل هستند که به پژوهش‌های کیفی معروف‌اند. این نوع پژوهش‌ها با عنوان‌هایی چون اقدام‌پژوهی، درس‌پژوهی، درس‌کاوی، روایت‌پژوهی و ... در سطح مدرسه شناخته می‌شوند.

بر اساس این نکات می‌توان پژوهش را در مدرسه در سطوح زیر تقسیم کرد:

۱. دانش‌آموزی: یادگیری پژوهش‌محور و کسب مهارت‌های پژوهشی متناسب با هر یک از دوره‌های تحصیلی؛

۲. معلمی: تدریس پژوهش‌محور و انجام پژوهش‌های کیفی در کلاس و مدرسه؛

۳. مدیریتی: زمینه‌سازی برای گسترش تفکر پژوهش در مدرسه در دو سطح دانش‌آموزی و معلمی، و در عین حال به‌کارگیری مدیریت پژوهش‌محور؛

لازم به ذکر است، معلمان، مدیران و ... در کنار انجام پژوهش کیفی، برای بهبود کار باید از یافته‌های پژوهش‌های انجام شده هم بهره بگیرند.

با توسعه‌ی فرهنگ پژوهش در مدرسه می‌توان به تحقق ایده‌ی مدرسه‌ی پژوهنده امیدوار بود. مدرسه‌ی پژوهنده، مدرسه‌ای است که فرهنگ پژوهش در مدرسه در آن نهادینه شده است و همه‌ی عناصر مدرسه، به‌صورت هماهنگ و منسجم، همه‌ی فعالیت‌های مدرسه را با رویکرد پژوهشی (پژوهش اخلاق‌مداری و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی) طراحی، اجرا و ارزشیابی می‌کنند. پیامد استقرار مدرسه‌ی پژوهنده، تربیت دانش‌آموز پژوهنده خواهد بود. در چنین حالتی می‌توان ادعا کرد، محور علم و پژوهش که در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی آمده است، در آموزش و پرورش به مرحله‌ی عمل تبدیل شده است. لذا انتظار می‌رود، پژوهش‌محوری به‌عنوان سیاستی اصلی در آموزش و پرورش مورد عنایت بیشتری قرار گیرد تا ضمن تحول در نظام تعلیم و تربیت، زمینه‌ساز توسعه و پیشرفت کشور باشد.

مدرسه پژوهنده

دکتر عظیم محبی

«معلم پژوهنده» واژه‌ی آشنایی است. در سال جاری نیز، همچون سال‌های گذشته، از معلمانی که در عرصه‌ی پژوهش (اقدام‌پژوهی) تلاش کرده بودند، تقدیر شد. اما شواهد مؤید آن هستند که هنوز ابعاد آن به‌صورت عمیق تبیین نشده و میزان اثربخشی آن در کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری مورد سنجش قرار نگرفته است. لذا جستارورزی در ابعاد این حوزه می‌تواند در تحقق ایده‌ی مدرسه‌ی پژوهنده مؤثر واقع شود. یکی از ابعاد معلم پژوهنده، تدریس پژوهش‌محور است.

در نگاه سنتی، رسالت معلم در حد کتاب درسی تعریف می‌شود، اما واقعیت این است که جریان تعلیم و تربیت در اساس ماهیت پژوهشی دارد. چون دانش‌آموز فطرتاً پژوهشگر (کنجکاو و پرسشگر) است. بر این مینا تدریس نیز اساساً پژوهش‌محور است. یعنی معلمان باید زمینه‌ساز چالش خلاق مسئله‌محور باشند تا دانش‌آموزان با کاوشگری، تعامل و دست‌ورزی، ظرفیت‌های وجودی خود را در درک و اصلاح موقعیت به‌کار گیرند. در کنار فرایند یاددهی - یادگیری پژوهش‌محور، رسالت دیگر معلمان، شناخت دانش‌آموزان و راهنمایی و هدایت آن‌ها در شکل‌گیری هویت همه‌جانبه است.